Ч. 57 (12.713). Львів, субота 14. березня 1931. Pocztowa opłata zaryczałtowana [?] Рік LII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ Львів, Ринок ч. 10, II. пов. — Конто почт. щадн. 143.322. — Адреса для телеграм: „Діло" Львів. — Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ: Місячно 5·00 зол. Чвертьрічно 15·00 „ Піврічно 30·00 „ Річно 60·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці і всіх Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр. Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол. Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41. „ Друкарні: 29-26. — В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ. — ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Галасливими шляхами політичної сензації.

Голоси польської преси про польсько - українські „переговори".

Львів, 12. березня 1931.

ПЕРШІ ВІСТКИ У ВАРШАВСЬКІЙ ПРЕСІ.

Перші ревеляційні вістки на тему польсько-українських розмов появилися у варшавській пресі з 10. березня ц. р. А саме, в щоденниках „Жечпосполіта", „Наш Пшеґльонд" і „Вечур Варшавскі 10 гр.". Перейдемо ці вістки по порядку. Халецька „Жечпосполіта" в замітці п. н. „Уряд і українці" писала:

„Український Клюб шукав від довшого часу контакту з міродайними колами для навязання розмов у справі польсько-українського порозуміння. Тактика клюбу була предметом дискусії на останньому засіданні Центр. Комітету УНДО у Львові. По довших нарадах рішено уповажнити президію парляментарного Клюбу до ведення переговорів з міродайними колами на основі домагання реалізації так зв. мінімальної програми УНДО, тобто автономії Сх. Галичини. Минулого тижня відбулася конференція між представниками Українського Клюбу послами Загайкевичом, Луцьким і Галущинським, а також представниками клюбу ББ в особах послів Єнджеєвича і Голувка на тему устійнення польсько-українських взаємин. На основі інформацій, *що походять з українських* (!? — Ред.) кол представники Клюбу ББ домагалися передвступного проголошення Українським Клюбом декларації про цілковиту льояльність супроти польської держави і відкликання всяких петицій, зголошених до Женеви в справі пацифікації. На тому переговори хвилево припинилися. В українських колах кружляють поголоски, що президія УНДО у Львові відібрала Українському Клюбові повновласти до ведення дальших розмов".

Такий самий текст інформації про польсько-українські розмови приніс і жидівський щоденник „Наш Пшеґльонд". Натомість ендецький „Вечур Варшавскі" приносить вістку про розмови під сензаційним наголовком „Скандальні презенти ББ для українців". Покликуючись на інформації, опубліковані „Нашим Пшеґльондом", ендецький орган поширює їх одним слівцем у такій формі:

„темою тих нарад була реалізація т. зв. мінімальної програми УНДО, тобто добуття *цілковитої* автономії для Сх. Малопольщі".

Переповівши далі вгорі наведену інформацію за „Нашим Пшеґльондом" ендецький орган подає від себе такі завваження:

„Якщо все те є правдою, то запитуємо, яким правом пп. Єнджеєвич і Голувко жертвують українцям автономію у Сх. Малопольщі. Хто їх уповажнив до „фримарчення" засадою неподільности польської держави. Що означають ці презенти для українців? На світло! На світло, панове Голувко і Єнджеєвич! Нехай суспільність довідається про ваші пляни і плянки!".

ПІДНЕСЕНА ТЕМПЕРАТУРА У ЛЬВОВІ.

У львівській польській пресі появилися перші вістки на ту тему як телефонати з Варшави. Привели їх ранішні щоденники „Ґазета Поранна" і „Хвіля", з дня 11. березня ц. р. „Хвіля" інформувала так:

„У політичних колах розказують, що Українська Парляментарна Репрезентація в соймі звернулася до верховної влади УНДО за уповноваженням до ведення розмов з польською більшістю у справах домагань української меншости. Тому побажанню верховна влада УНДО пішла на стрічу і тоді на підставі отриманих уповноважень навязано минулого тижня на варшавському терені розмови з представниками урядової більшости в справі згаданого питання. Урядова більшість висунула дві точки: як першу домагання на запевнення українцями льояльности супроти держави і як другу відкликання українських петицій з Ліґи Націй. З уваги на те, українські представники звернулися знов до проводу УНДО в цілі усталення відповіди. Поширюються поголоски, що та відповідь мала наспіти вчора (тобто в понеділок), але замість відповіди Парляментарна Репрезентація мала отримати вістку, що дані їй повновласти відкликані. Повищу вістку нотуємо з дневникарського обовязку".

Зате львівська „Ґазета Поранна", як орган сензацій перетравила вістки з Варшави на своє сензаційне копито і зробила з них першорядний політичний „шляґер". Перш за все придумала і відповідний заголовок. Він звучав: „Зірвання політичних нарад з українцями". Під таким заголовком поміщений і відповідний текст, видрукований товстими черенками. Початок тексту „ревеляційний". Ось він:

„Від довшого часу велися на варшавському ґрунті довірочні розмови між уповноваженими у відповідний спосіб представниками польських міродайних чинників і уповноваженими представниками парляментарного Українського Клюбу. Легко додуматися, що ці розмови мали за завдання ліквідацію настроїв, які витворилися наслідком т. зв. пацифікації. Розмови були ведені — як ми вже згадали — в дуже дискретний спосіб і на ділі були покищо підготовкою до низки дальших посунень і пертрактацій. В останніх часах між Львовом і Варшавою розвинулася дуже горячкова виміна думок, а саме між президією Українського Клюбу і президією УНДО у Львові. Ці пертрактації вчора розбилися в досить несполіваний спосіб".

Далі переповідається більше-менше те, що було у варшавській пресі. А потім йдуть ще такі сензаційні та „джерельні" інформації:

„Видно умовини, подиктовані польськими міродайними чинниками дотично заяви льояльности і відкликання скарг з женевського терену не відповідали президії УНДО у Львові, яка в рішаючому моменті, коли пертрактації мали вестися далі, зледидувалась відкликати повновласти уділені Укр. Парл. Клюбови у Варшаві. Наслідком того вчорашнього дня, а фактично нині ті пертрактації офіціяльно перервані.. З ходу останніх пертрактацій виходить, що впливові українські чинники у Львові намагалися рішучо розбити ведені пертрактації. Ваш кореспондент довідується частинно з польських, а частинно з українських джерел, що хоч ці пертрактації на варшавському терені розбиті, то всеж відбуваються вони далі, продовжувані при допомозі дуже високопоставлених духовних осіб уже на львівському терені. Бо з повищого ходу справи виходить ясно, що заістнували якісь дуже великі ріжниці між президією УНДО і президією Укр. Парл. Клюбу, які можуть бути вирівнані при допомозі впливових, високопоставлених осіб, що тішаться популярністю з обох сторін. Одначе слід ствердити, що започаткування розмов цього роду і нарад — дарма, що вони під цю хвилю не повелися — в справі уреґулювання дуже важких і заплутаних питань на терені Сх. Малопольщі не підуть на марне і в найближчому часі треба надіятися дальших розмов і дальшої виміни думок на повищу тему".

Чого тільки нема в тих „інформаціях"! І здогади і фантазії і все, що хочете. Переговори зірвані і переговори далі ведуться, але вже у Львові. А накінець найбільше сензаційна бомба, бо інтервенція високо поставлених духовних осіб у справі ліквідації непорозуміння між президією УНДО і Парляментарною Репрезентацією.

У черговому числі таж „Ґазета Поранна" подає дальші інформації з тієї ділянки і конкретизує домагання українців у часі переговорів ось як: 1) відкриття розвязаних шкіл у Галичині; 2) відшкодування за т. зв. пацифікацію і 3) субвенція для „Сільського Господаря". В тій-же статті подана вістка про те, що

„деякі львівські поважні політичні чинники, які визнають консервативні засади, хочуть на іншій платформі вести розмови, які малиб довести до цілі. Відомо, що вже завтра відбудеться у Львові цього роду конференція при співучасти найповажніших польських і українських чинників, що репрезентують льокальні інтереси".

Якби в доповнення до цієї останньої вістки нинішний ендецький „Курєр Львовскі" з 13. березня подав таку інформацію:

„Довідуємося, що нині відбулася в помешканні п. Пайґерта конференція представників правиці народової з українцями".

Треба зазначити, що ця вістка покривається і доповнюється з вісткою „Ґазети Поранної", яка заповіла нараду на середу.

„ПОТРЯСАЮЧА ВІСТКА".

Ендецький „Курєр Львовскі" з дати 12. березня ц. р. приніс на першій сторінці вістку про польсько-українські розмови за варшавським „Нашим Пшеґльондом", а крім того на 6 сторінці передрукував цілу статейку львівської „Ґазети Поранної" з попереднього дня. На першій сторінці ендецького органу читаємо між іншим в телефонаті з Варшави таку політичну лірику.

„Нинішний жидівський „Наш Пшеґльонд" все добре поінформований про те, що діється серед меншостей, подає сензаційну, але *потрясаючу вістку* про переговори, які відбулися між представниками Клюбу ББ і українцями зпід знаку УНДО" і т. д.

У черговому числі тогож орґану читаємо про цю „потрясаючу вістку" — ще доповнюючі дані. Отже Клюб ББ зажадав від українців зложення заяви льояльности і відкликання скарг до Ліґи Націй. Зате українці висунули домагання автономії для трьох воєвідств Сх. Галичини і покищо ті постуляти, які цей орґан подав у попередньому числі, тобто відшкодування за т. зв. пацифікацію, відкриття замкнених укр. ґімназій, субвенції для українських установ, звільнення політичних вязнів, зокремаж голови УНДО д-ра Дмитра Левицького.

Написавши це „Курєр Львовскі" робить від від себе висновок:

„Якщо навіть не дійшлоб до розмов про автономію Сх. Галичини, то сповнення тих чотирьох постулятів буде вже дуже далеко йдучою уступкою з боку польського уряду в відповідь на малі реальні зобовязання українців".

ДЕМЕНТІ ОРҐАНУ ЛЬВІВСЬКИХ БЕБІСТІВ.

Орґан львівських бебістів „Слово Польске" з дати 12. березня ц. р. опублікувало на першій сторінці в справі вісток про польсько-українські розмови таке дементі:

„Редакція „Слова Польского" довідується з добре поінформованих сфер, що дійсно Український Клюб звернувся до президії Клюбу ББ з деякими внесками відносно по[льсь]ко-руських відносин на терені Сх. Малопольщі. Ці пропозиції були вже дискутовані в необовязуючий спосіб між українськими послами і деякими членами президії Клюбу ББ; натомість усякі поголоски про подробиці пропозицій УНДО є цілковитою неправдою".

ВИЯСНЕННЯ СЕКРЕТАРІЯТУ УНДО І ЙОГО ВІДГОМІН У ПОЛЬСЬКІЙ ПРЕСІ.

З уваги на повінь усяких вісток про переговори, що появилися в середу у львівській польській пресі, Секретаріят УНДО видав перед полуднем вияснення в цій справі для вжитку преси. Вже в 1-ій год. в полудне це вияснення було надруковане і вийшло в світ у тижневику „Свобода", а в другій годині пополудні появилось у „Новому Часі". В „Ділі" появилось воно в четвер ранком. Принесли його і львівські польські щоденники, як передруки з українських газет, але наділили його дуже двоглядними і малозрозумілими „поясненнями" з Варшави.

І так у львівській „Ґазеті Поранній“ це варшавське „пояснення“ до вияснення Секретаріяту УНДО має вимовний заголовок: *„На власну відповідальність“*. Це оригінальне „пояснення“ вацитуємо за львівським „Словом Польским“. Ось і його текст:

„Довідуємося, що комунікат УНДО, оголошений вчора у Львові, був виданий без порозуміння львівської президії УНДО з Українською Парляментарною Репрезентацією у Варшаві. Він спричинив серед українських послів у соймі велику констернацію. Президія Українського Клюбу порозумівалася пополудні кілька разів зі Львовом і є прилюдною тайною, що не щадила докорів для авторів комунікату, бо він не відповідає правді передовсім у тій точці, яка каже, що ініціятива до цих розмов вийшла з польського боку. Відомож чейже, що Українська Парл. Репрезентація звернулася перша до президії Клюбу ББ з деякими пропозиціями, які були обговорювані між членами президії ББ і представниками українських послів. Натомість правдою є, що з боку ББ дійсно висунено як підставу до всяких розмов необхідність відкликання українських скарг з Женеви й оголошення ясної декларації льояльности“.

Не входячи подрібно в аналізу наведеного комунікату, зазначимо тільки, що про віякі до-

кори Парляментарної Репрезентації на адресу „авторів комунікату УНДО“, ще й до того телефонічною дорогою, не було і не могло бути мови. Зрештою ми певні, що в цих справах забере ще слово і Парляментарна Репрезентація.

ТРЕТІЙ ДЕНЬ ШУМУ.

Усі польські львівські ґазети дальше розписуються на цю саму тему, тільки ще ширше й ще з більшим розмахом фантазії. Найбільше „сензаційно“ трактує цю справу, як завжди, „Ґаз. Поранна“. Її варшавський кореспондент подає м. ін. такі інформації, які отримав „від одного з визначних польських політиків“:

„Ґрупа послів ББ, зацікавлених важкою ситуацією, яка витворилася на терені Галичини, скористала з першої нагоди, щоби прийняти пропозицію ґрупи українських політиків, які хотіли наразі теоретично розважити можливости деяких пертрактацій. Нема потреби скривати, що одним з визначних представників порозуміння польсько-українського є заст. голови ББ пос. Голувко, який має глибоке зрозуміння для справ слов'янських меншин у Польщі. Видно обі сторони відчували потребу „виговоритися“, бо справді перші розмови, хоча довірочні й законспіровані, велися в атмосфері загального зрозуміння. На жаль з хвилиною, коли та справа перейшла на ширше форум, отже людей, які складаються з ріжних політичних відтінків, серед яких звичайно відгривають ролю скрайні течії, розпочався період досить важкий і трудний для дальших розмов. Але ця нова ситуація внесла багато орієнтаційного матеріялу, який творить цінні вказівки для перебігу дальших пертрактацій, тому, що знаменито орієнтує, яких точок не можна буде ніяк перебороти“.

Під наголовком „Де трудноші“, „Ґаз. Поранна“ пише таке:

„Варшавські політичні кола цікавляться дуже живо дальшими можливостями переговорів. З одного боку кажеться про можливости такого стану річей, що перед травневою сесією в Женеві ця справа може бути бодай частинно залагоджена, дарма, що трудноші великі а навіть дуже великі. Деякі скрайні українські течії висувають серед інших вимог, які не є до виконання, також вимогу автономії Східної Галичини. Кажуть про конечність обосторонньго виконання версальського договору“, про якісь сотні мілїонів відшкодування за т. зв. пацифікацію і вводять до річевої дискусії первні нового загострення, нової дальшої пропаґанди, яку міродайні польські чинники мусіліб відповідно потрактувати“.

Про „евентуальні консеквенції порозуміння“ варшавський кореспондент „Ґаз. Пор.“ висловлюється досить оптимістично. Він впевняє, що „кажеться про можливість створення українського реферату при президії ради міністрів, про зміни на кермуючих адміністраційних позиціях у Сх. Галичині, про спеціяльну місію воєводи Юзевського, як будучого воєводи львівського, про приспішення ліквідації воєвідства тернопільського і станиславівського і т. д. і т. д.“

Оптимізм того інформатора „Ґаз. Пор.“, який — зрештою — обережно покликується усе на інформації ріжних анонімових „добре поінформованих“ польських діячів, іде так далеко, що він добачує позитивний вислід з отих розмов для обох сторін, навіть тоді, колиб ті розмови цілком розбилися, або їх відложено. „Проблєма співжиття входить на шлях реалізації“.

„Хвіля“ інформує, що в переговорах грають ролю також справи адміністраційно-персональні, при чому „кількох українців отримало би вищі становища в адміністрації“.

ЗАВІЗВАННЯ ГАЛИЦЬКИХ ВОЄВОДІВ ДО ВАРШАВИ.

До Варшави завізвано всіх трьох галицьких воєводів. Польська преса твердить, що це стоїть у звязку з польсько-українськими розмовами. Оноді, 12. м. м., у вечірніх годинах була переведена буцімто в цій справі нарада чолових провідників ББ з участю прем. Славка.

Господарська криза й українське хліборобство.

Промова сен. інж. Юліяна Павликовського, виголошена дня 7. березня ц. р. на плєнумі сенату при дебаті над бюджетом міністерства хліборобства і земельних реформ.

(Продовження.)

Отже маємо аґрарне перелюднення з надміром робочих рук, який уже перед війною досягав 1.200.000 осіб зайвих у хліборобстві, як це вирахував Томальський. Таким робом стоїмо перед проблємою, яка може дати нам вказівки навіть у кризі, а навіть і при надпродукції. Надмір робочих рук може бути вжитий для піднесення доходу брутто з гектара, з тої простої причини, що — як це буду за хвилину доказувати — наш селянин живе на стопі, яка не відповідає навіть мінімальній життєвій стопі робітника в Польщі, яку подає головний статистичний уряд та яку вчора цитував п. сен. Пепловський; мінімум екзистенції 4-членної робітничої родини вимагає річно 2.700 зол. доходу. Такий стан перелюднення у відношенні до рільничої продукції представляє нам грізне явище споживчого дефіциту. Той споживчий дефіцит у Галичині перед війною рахував річно 70 міл. австр. корон. Ми не могли покрити його з продукції. Покривали ми його частинно, половину того дефіциту доходами з сезонової зарібкової еміґрації. Приходило тоді до Галичини пересічно — як це вираховує д-р Витовд Левицький — ок. 30 міл. австр. золотих корон. Сьогодні знаємо, що еміґрація майже не істнує. Є дрібна сезонова еміґрація до Німеччини, є зачинена тепер еміґрація до Канади, слаба еміґрація до Арґентини і Бразилії та майже не істнуюча еміґрація до Зединених Держав, тому, що „квота“ 650 душ на цілу Польщу зовсім не відповідає потребам. Пригадую, що сама Галичина, в останніх трицяти роках перед війною (1880—1910) пересічно висилала річно на зарібкову сезонову еміґрацію ок. 300.000 душ, а на заморську еміґрацію річно 47.000 душ.

Крім того перелюднення наші земельні варстати терплять через брак меліорацій основних і детальних, а що за цим іде — не можна перевести комасації, тим більше, що комасація повинна бути в наших обставинах получена з доповненням ріллі та ліквідацією великої земельної власности на кошт демократизації землі.

Ті всі умовини причиняються до того, що дохід брутто з нашого українського рільного господарства надзвичайно низький. При стабілізації в 1927 р. я вирахував, що дохід брутто з рослинної і звіринної продукції укр. хліборобства не сягає більше, як до півтора міліярда швайцарських франків.

Тоді при такому вирахуванні приходило 250 шв. фр. брутто на рік на голову українського хлібороба. Нині наші відносини ще гірші. Нині, при знижці цін на хліборобські продукти і при тому вже цитованому мірнику 56 одиниць на 100 оди-

---

ФЕЙЛЄТОН „ДІЛА“ З ДНЯ 14. БЕРЕЗНЯ 1931.

ІВ. НІМЧУК.

За церковне обєднання.

Ukraine und die kirchliche Union. (Die Kirche und das östliche Christentum). Herausgegeben von der katholischen Emigrantenfürsorge. Берлін 1930. Стор. 133. 8° + 2 мапки.

Поруч французької публікації Борщака і Мартеля „Життя Мазепи“, що появилася недавно на книжковому ринку, на неменшу увагу заслуговує збірна праця кількох українських учених у німецькій мові під вгорі поданим заголовком. Збірка ця вийшла саме в часі відомих осінніх подій і це є до деякої міри оправданням, що ці уваги появляються дещо припізнено.

В часах, коли в релігійному житті Европи слідно значне оживлення, що признають навіть вороги церкви, коли церковно-релігійними питаннями, зокремаж релігійними справами Сходу, цікавиться чимраз більше людей на заході, коли й Рим, як це видно хочби з ріжних його потягнень в останньому часі, присвячує велику увагу справам нашої церкви взагалі і проблємі унії зокрема, — дуже важно, аби з нашого боку подано всім заінтересованим не тільки правдиві інформації про стан справи, але й узагалі весь потрібний матеріял. Таке завдання має обговорювана саме публікація, що — нема сумніву — виповнює одну немаловажну прогалину в нашій пропаґандистично-науковій праці між чужинцями.

На збірку цю складаються праці **о. д-ра Петра Вергуна, д-ра Івана Мірчука, д-ра Володимира Залозецького і д-ра Зенона Кузелі.** Вступне слово до книжки написав **митр. А. Шептицький,** якого портрет поміщено на самому вступі. Позатим у книжці находимо дві мапки: мапку України і конфесійну мапку Европи, а замикає книжку бібліоґрафія найважнішої літератури про унію східної церкви з Римом (зібрана д-ром Кузелею), в якій занотовані публікації в мовах німецькій, французькій та латинській (стор. 121—133).

Митр. Шептицький у вступному слові говорить зі щирим сумом про розвал православної церкви, який розпочався з хвилею упадку царської імперії, і вказує на потребу студій релігійного життя, а також національних і культурних відносин на Сході Европи. Подавши коротесенький огляд церковного життя на Україні від найдавніших часів, де все були живі змагання до унії з Римом, і застерігшися проти підсування деякими кругами нашим пропаґаторам унії якихнебудь політичних тенденцій, митрополит висказує свій погляд на справу церковного обєднання, яке на його думку прийде не шляхом переборщеного прозелітизму чи догматичних полемік, а тільки й єдино пропаґандою християнської любови. Цією любовою треба охопити всіх незединених з Римом: українців і москалів, православних, що підчиняються св. синодові і старовірів, прихильників патріяршої і синодальної церкви, вірних митр. Антонія й Евлогія... „Бо ніщо — кінчить митрополит свої вступні уваги — не є більш католицьке, як всеобіймаюча, справді апостольська, універсальна, християнська любов. Вона є також одинокою діяльною силою католицької церкви і кожної християнської акції“.

Найбільша обемом розвідка у книжці — це праця **о. д-ра Петра Вергуна п. з. „Історичний перегляд церковних відносин на Україні в минувшині й теперішности“** (стор. 11—40). Автор подав тут на основі ріжних праць нарис церковної історії України на тлі цілого нашого історичного буття. Доволі місця присвятив він і теперішньому положенню греко-кат. церкви на всіх українських землях і на еміґрації, при чому докладніше спинився і на т. зв. „унії східного обряду“, поширюваній польськими католицькими чинниками на північно-західних землях. Автор зовсім слушно добачує в цьому „східному обряді“ і в його авторах причину слабого поширювання унії на тих землях, населення яких до 1875 року належало до греко-кат. церкви, такої саміської, як пануюча нині у Східній Галичині. Також замкнення понад 400 православних церков, що давніше належали в більшій части до уніятів, не сприяє переходові православних на унію, чи радше поворотові б. уніятів до своєї церкви, бо вона в нинішніх відносинах на північно-західних землях підлягає не юрисдикції греко-кат. владик у Галичині, але юрисдикції епископів польських на тих-же землях. Тут треба шукати м. ін. причини й того, що східні церкви симпатизують нині радше з протестантами, як з католиками, тут і причина того, що так багато православних теольоґів студіює сьогодня по протестантських університетах, підчас коли по католицьких університетах виховуються зпоміж православних тільки нечисленні одиниці. При кінці автор зазначує, що греко-кат. церква, маючи вповні упорядковану єрархію і цілі кадри духовенства, відданого всією душею великій ідеї зединення, маючи дальше також густо поширену сітку черничих чинів мужеських і жіночих, надається передовсім і в першу чергу до праці для приєднання Сходу до унії, що так дуже лежить Римові на серці.

Треба подякувати о. Вергунові, що змалю-

йнць з 1927 р., виходить, що дохід брутто на рік і на голову українського рільника не сягає понад 140 шв. франків, себто ок. 1200 зол. на родину, отже є нижчий на половину від мінімум пову, отже є нижчий на половину від мінімум потреб польського робітника. (Голос: „Яким робом 140 франків?“) Треба помножити через 5, бо я рахував на повну селянську родину.

Маючи такі страшні відносини, мусимо робити спільне велике зусилля над піднесенням українського хліборобства і тут входимо у сферу суспільної діяльности. Отже першим постулятом поза поширенням земельних варстатів, поза покращанням та меліорацією того варстату, поза доведенням відповідних середників та інвестиційних і оборотових засобів, — а пригадую, що після війни українське хліборобство само відбудовувало себе, бо тоді були лише маленькі дотації уряду на відбудову краю, — мусимо піднести рільничу культуру через піднесення фахового знання хліборобства. Зазначую, що не маємо крім одної приватної школи і хліборобських курсів, які ми поставили власними силами, — ані одної рільничої школи на державному статі. Цілою допомогою міністерства для фахового навчання укр. рільника є субвенція для рільничої школи в Милованю товмацького повіту у висоті 15.000 зол. Поза браком фахового знання рільників не маємо також добре зорганізованого досвідництва, не маємо відповідної скількости розплодових стацій кожного роду годівлі домашніх звірят, не маємо насінних осередків, ветеринарних амбуляторій і т. д. Зате власними силами створюємо організацію продукції і збуту земельних плодів. В тій ділянці працює краєве господарське Товариство „Сільський Господар“, як головна рільнича корпорація, а разом з нею українська кооперація.

Вони працюють власними силами і часто при неприхильному відношенні державної адміністрації. Запитую для прикладу. Статут Краєвого Господ. Т-ва „Сільський Господар“, яке істнує 33 роки, був змінений в 1929 році. Львівське і станиславівське воєвідство прийняло до відома ту зміну, врештою зовсім не есенціональну, зміну просто устрою бюра і загальних зборів. Зате тернопільське воєвідство рескриптом з 21. березня 1930 р. ч. 5468/29 не прийняло до відома того статуту. З яких причин? Кажеться у рескрипті тернопільського воєвідства, що не можна — мовляв — прийняти до відома статуту, бо Т-во повинно працювати лише для своїх членів, а коли в статуті сказано, що воно може також ставати в обороні хліборобства, як такого, себто загалу хліборобів, то не знаємо, яке це хліборобство, не відомо, хто ці хлібороби, — і тому відмовляємо! Чейже кожна поважна корпорація, крім праці для своїх членів, заступає інтереси даного фаху, себто в даному випадку — інтереси хліборобства. На Волині воєвідство прийняло статут „Сільського Господаря“ до відома, але ані в Ковлі, ані Кремянці, ані в Дубні, ані теж у Холмі люблинського воєвідства не можемо діждатися авторизації самостійних філій того Товариства. Отже або не годиться рескрипт волинського воєвідства й не повинна істнувати авторизована філія „Сільського Господаря“ в Луцьку, або не є згідною з законом поведінка воєвідства, яке забороняє чи то в Дубні чи то в Кремянці основувати філії „Сільського Господаря“! Третьої можливости нема! Мусимо вважати, що це щонайменше помилка, яка нам шкодить, але й не приносить великої користи ані адміністрації ані почуття правосуддя в Польщі.

(Докінчення буде).

вав докладніше теперішнє положення греко-кат. церкви, бо це буде для заінтересованого чужинця чи не важніше, як минуле нашої церкви. Для кращого зрозуміння праці о. Вергуна додано до неї дві мапки, про які згадано на вступі.

Дальші праці у цій збірці мають уже спеціяльний характер. Так **проф. Ів. Мірчук** змальовав нам **духове життя України в XVI. і XVII. столітті**, що — відомо — концентрувалося майже виключно тільки по церквах і при церквах та по церковно-братських школах, завершенням яких була Могилянська Академія в Київі. **Д-р В. Залозецький** дав до збірки **дві праці**. В першій розбирає він **східно-европейське, особливож українське церковне будівництво і його залежність від Византії й Риму**, в другій застановляється над **духово-історичними передумовинами релігійного обєднання**, себто над духовими течіями східного й західного християнства, що перехрещувалися на наших землях і формували наш світогляд. Дуже цікаву студію про **вплив церкви на українське народне життя** подав **д-р З. Кузеля.** В ній вказав він на ті етапи, що їх релігійно-церковна ідеольогія пройшла в житті нашого народу — від християнізації лише вищих кругів почавши, аж на цілковитому просякненні життя народу християнським елементом і світоглядом скінчивши. Працю д-ра Кузелі варто булоб видати і в українській мові, бо вона найшлаб певно й у нас вдячних читачів.

В загальному збірна публікація **„Ukraine and die kirchliche Union“** зладжена дуже дбайливо і з повним зрозумінням відповідальности за цю пропагандистичну працю. Тому можна надіятися, що книжка ця виконає як слід те завдання, з яким випустили її у світ видавці і наші автори.

—o—

Вісти з „Рідної Школи“.

Загальний Зізд „Рідної Школи“. — Заходи для звеличання ювилейного року. — Звідомлення з краю. — В справі діточих садків.

1. Звичайний Загальний Зізд „Рідної Школи“ відбудеться в середу 25. березня 1931 р. у Львові, в салі „Ремісничої Палати“ при Стрілецькій площі ч. 8.

2. Цього року відмовила дирекція залізниць і міністерство комунікації залізничих знижок для делеґатів на Зізд „Рідної Школи“.

3. Другий конкурс на відзнаку „Рідної Школи“ не дав відповідного висліду. Жірі не признало ні одного проекту підхожим. З уваги на те „Рідна Школа“ звернулася писемно до деяких артистів з проханням надіслати нові проекти до 20. березня ц. р.

4. З нагоди ювилейного року робить Головна Управа всі заходи не тільки до звеличання цеї небуденної події, але й до устійнення лінії як у самому вихованні, так і в шкільній політиці цього відлому української нації, що заселює західні землі, а також в напрямі закріплення і поширення діяльности „Рідної Школи“.

З тою метою зорганізовано як секції Головного Ювилейного Комітету: Комітет будови промислової школи у Львові, Комітет Педагогічного Конгресу та Комітет виставки шкіл „Рідної Школи“. Всі ці комітети ведуть підготовчі праці, а комітет вистави вже навіть виготовив повну програму.

Свято молоді всіх шкіл „Рідної Школи“ відбудеться ще в червні ц. р.; інші уладження відбудуться щойно в осені по можности в жовтні, себто в місяці оснування „Рідної Школи“.

Звертаємося до цілого українського загалу з апелем заздалегідь зі свого боку приготовлятися на місцях до гідного відсвяткування 50-ліття „Рідної Школи“.

5. Кружкам у Дрогобичі й Рогатині уділено одноразової допомоги по 500 зол.

6. Принято до відома звідомлення інспектора народніх шкіл про вислід науки, виховання та стану в поодиноких школах і видано відповідні поручення.

7. Вислухано звідомлень про стан організації, умовини й висліди праці в кружках „Рідної Школи“ з ріжних частин краю. Стверджено, що, залежно від особового виказу старшин, деякі кружки виказують дуже видатну освітньо-виховну діяльність, не зважаючи на несприятливі умовини праці. В таких кружках навіть незаможність околиці не була перешкодою в досягненні поважних грошевих впливів. Деякі кружки „Рідної Школи“ (навіть повітові) не виконують бодай примітивних обовязків організованого товариства. Всюди видано потрібні зауваги й зарядження.

8. Уневажнено наради Загальних Зборів кружка „Рідної школи“ в Хирові й заряджено нові Збори, які вже й відбулися.

9. Пригадується інтересованим, що саме тепер пора вносити прохання до Кураторії ЛШО в справі відкриття діточих садків на місяці сезонових робіт. До прохання треба долучити викази зголошених дітей, плян будинку, в якому має бути приміщений садок, виказ наукових середників і шкільної обстановки та свідоцтво вчительки, яка має бути занята. По вчительку й евент. ближчі інформації звертатися до Головної Управи. Прохання треба внести 3 місяці перед наміреним відкриттям садка.

Публичне право в У. С. Р. Р.

На академічному засіданні колеґії професорів факультету права і суспільних наук Українського Університету у Празі прочитав дня 6. лютого ц. р. реферат професор К. Лоський на тему: „Публичне річеве право у УСРР“. В свому рефераті проф. К. Лоський дав наукове загальне означення публичного річевого права, назвав роди майна, належного до обектів цього права і вказав на відношення до цього майна в радянських державах, де нема приватної земельної власности. Число них обектів в радянських державах більше, — радянське право відносить до них всю землю, ліси, надра і націоналізовані будинки. Всі ці обекти, за виключенням обектів загального користування (шляхи, площі і т. п.), передаються в індивідуальне користування громадян або їх угрупувань, через що радянське право будує для них нову правну констукцію. Землі позаміські, складаючи „єдиний державний земельний фонд“, передає держава громадянам, або їх угрупуванням на „трудовому“ праві, себто річевому праві даремного безтермінового трудового користування землею згідно з її господарським призначенням, без права користувача розпоряжатись своїми уповноваженнями; субектом такого права крім угрупувань (колгоспів і т. ін.) є двір. Щодо земель міських, частина їх теж підлягає трудовому праву, але більшість закріплена не за дворами, а за денаціоналізованими будинками, так, що хто володіє на якомусь праві будинком, користується як приналежністю до нього, землею. Ліси в УСРР можуть бути дані в користування лише колективам, а в РСФРР мають право на це й окремі особи. Щодо надрів, закони про них списані з законів бувшої російської імперії. Нарешті націоналізовані будинки здає держава та органи комунального господарства або в аренду, або на підставі „ордерів“, що можна також підвести під аренду, але безтермінову до відкликання.

Давши характеристику і заналізувавши з правного боку згадані види майна, референт перейшов до способів придбання і втрати прав на майно в публичному річевому праві, якими являються націоналізація, реквізиція, конфіската і концесія, і вказав на те, що ті способи мають в рад. державах значно ширше пристосування ніж в праві правових держав, виставляючи на перше місце завсіди державу та зводячи майже на нівець права громадян.

Вкінці референт, шукаючи анальоґії публичного річевого права рад. держав з правом якихнебудь інших держав, референт вказав, що анальоґію можна найти лише в історії, а то в правному становищі римських провінцій в республиканській епосі, коли провінціяльну землю вважали землею завойованою і визнавали власністю римського народу, провінціяли-ж були лише користувачами цієї землі.

В дискусії проф. А. Андрієвський з деяким застереженням підкреслив влучність анальоґії з правом на римські провінціяльні землі. Після уваг інших членів колеґії, декан факультету проф. С. Шелухин додав, що в усьому радянському цивільному праві панує повна безпринципність, а тому й хаос та плутанина. Те, що зветься радянським правом — не розроблено. Поділу майна на рухоме й нерухоме нема, а в той-же час право власности на нерухомість скасоване; однак доми трактують як рухомість, проте з них виселяють, як з нерухомости, на яку право власности скасоване. Землю штучно закріпляють за будинком, — не будинок за землею. Тому не будинок являється приналежністю землі, а навпаки — земля є приналежністю будинку, що й викликало штучні обороти з землею за допомогою мобілізації права на будинок. Нерухомости нема, але є чиншеві відносини. На рухомість в европейському розумінні ніби істнує право власности, а автомобілі, машини, бібліотеки, хліб і т. ін. націоналізують. На землю нема власника землі, — бо народові вона не належить, а держава згідно з конституцією є явищем тимчасовим, тому земля, виходить, не має субекта права; з цього ясно, що й кредиту для неї це може бути. В радянському законодавстві радше зовсім нема приватного права, а тому і права трудового; значить — неволя! Що торкається порівнання з провінціяльними землями римського права, то воно надзвичайно влучне, але має корінну ріжницю, яка полягає в тому, що ті землі по римському праву були в розпорядженні римського народу — завойовника, а тут земля в розпорядженні не народу і не держави, а належить комуністичній партії, як окупантові.

Оборона прав рідної мови в гр.-кат. церкві.

Практичне примінення тези „nullum crimen sine lege“. — Констернація після рішення Найвищого Суду. — Повінь нових рескриптів двома шляхами. — Interpretatio autentica.)

II.

З другої сторони — польські закони „про державну цивільну службу“ з 17/2. 1922 № 21 п. 164, з 28/7. 1923, з 21/3. 1924, з 31/3. 1925 виразно постановляють, хто є, чи радше коли і в який спосіб завязується службове відношення урядовця (funkcjonarjusza publicznego); а також те, в який спосіб поступається з публичним функціонарем на випадок нарушення ним службового обовязку, постановляє закон з 17/2. 1922 ч. 21 п. 165 („o postępowaniu dyscyplinarnem przeciw funkcjonarjuszom państwowym“ !).

Але що найважніше — в законі про мову є виразна постанова, в котрій вичислено всіх публичних функціонарів, усіх державних та автономних урядовців, котрі є обовязані вжи-

вати польської мови як урядової, але нема в нім згадки про гр.-кат. парохів; тимсамим в о н и н е є п у б л и ч н и м и ф у н к ц і о н а р я м и, отже можуть у своїх взаєминах з урядами вживати матірної мови.

Не маючи ніякої законної основи, на котрій моглиб опиратися, та програвши на цілій лінії карно адміністраційне поступовання, адміністраційні власти силкуються своїм рескриптам та зарядженням з 1929 і 1930 рр. надати якусь неістнуючу силу обовязуючого закону чи розпорядку, як титул до ведення примусового поступовання в адміністраційнім порядку (Чортків). Такої сили вони не мають і на основі таки польської конституції (арт. 44) не можуть мати! Лише розпорядки найвищої виконавчої влади на підставі окремих повновластей до їх видання, надані законодавчими тілами, можуть мати таку силу загального обовязуючого закону.

Всі ті розпорядки забувають на другу основну постанову, приняту також в польській конституції (арт. 44), на якій оперлися також всі рішення Найвищого Суду, а саме, що в адміністраційній дорозі можуть бути карані лише ті „wykroczenia przeciw zakazom, wydanym przez władze polityczne i policyjne, które zostały wydane w zakresie działania tych władz, a więc wykroczenia przeciw zakazom, do których wydawania władze te z o s t a ł y p r z e z o b o w i ą z u j ą c e p r z e p i s y p r a w n e p o w o ł a n e".

А питаємо і шукаємо відповіди на те, які правні приписи леґітимують Староство чи Воєвідство видавати ці накази і карні погрози проти нашого духовенства?! — Наразі бодай не знаходимо такої відповіди в ніякім з виданих розпорядків чи наказів!

Найдальше йде рескрипт Воєвідського Уряду в Тернополі з 3/9. 1930 ч. АД. 2203, що покликується на якісь неозначені, перестарілі, давно забуті „універсали" та надворні декрети зперед 150 літ (20. 11. 1784) (sic!), в котрих ані словечком не згадується про урядову, а тимпаче польську мову, — не говориться в них нічого і про предкладання в тій мові виказів чи звітів, чому зрештою заперечила також реальна дійсність — д о в г о л і т н я п р а к т и к а! Не треба забувати, що якби навіть такі обмеження були, — то вони давно знесені вже двома конституціями (Австрії і Польщі) та пізнішими основними законами з 1867 р. за Австрії і законом про мову (31/7. 1924) за Польщі.

Зрештою той останній „універсал" Воєвідського Уряду в Тернополі (ч. АД. 2203/30), зводячи свої міркування про обовязуючу силу тих надворних, ґуберніяльних і яких би там не було декретів та „універсалів" до того, що „proboszczowie, pełniąc funkcje prowadzących metryki (urzędników stanu cywilnego) (sic!!), są publicznymi funkcjonarjuszami. — przez to w korespondencji urzędowej w tym charakterze z Władzami państwowemi mają używać języka państwowego" — перечить вирокові Найвищого Суду, котрий рішив просто навпаки на підставі тепер обовязуючого мовного закону (арт. І. 31/7. 1924). А той закон не вичислює гр.-кат. урядів парохіяльних між тими урядами, котрі „mają używać języka państwowego" і тому Найв. Суд ухилив також усі попередні засуди, видані н а т і й п і д с т а в і Староством і Окружним Судом в Чорткові!

З великої сили тих старостинських рескриптів у справі „урядової мови" найменше цікавий та найслабше уснований формально й матеріяльно таки рескрипт чортківського Староства з 14/12. 1930 ч. 4729/30, про котрий я згадував уже в попереднім статті („Діло", ч. 27). Він зіґнорував цілком знані рішення Найвищого Суду, а опираючись дальше лише на мовнім законі (31/7. 1924) як на правнім титулі і на своїх попередніх зарядженнях „w powyższym przedmiocie, w których to już dwukrotnie zwracał uwagę, że postępowanie takie jest sprzeczne" (sic!) „z postanowieniem art. 1) ust. z 31/7. 1924 Nr. 73 p. 724" загрожує „surową odpowiedzialnością karną" в порядку примусового поступовання в адміністрації.

Цей рескрипт, не зважаючи на такі сміливі погрози, сам як такий не може бути ніяким правним титулом (арт. 14) до введення примусового поступовання, ані не подає ніякого припису закону, на котрім би міг опертися. Проти нього заремонстрували деякі гр. кат. парохи відповідним письмом, а в більшости зіґнорували його як нелеґальний і передчасний плід.

А проте по такій загрозі, всупереч льоґіці та обовязуючим правним приписам (розп. През. Р. П. з 22/3. 1928 ч. 26 п. 342 арт. 14), всупереч численним рішенням Найвищого Суду, — чортківське Староство під датою 15/2. 1931 ч. 39. видав цілу низку нових „універсалів", тим разом не проти „урядів цивільного стану", але просто до всіх гр.-кат. парохів як ведучих метрики. — В тих рескриптах чортківське Староство одним почерком пера зносить розпорядком Міністерства Внутр. Справ (австрійського) з 9/3. 1900 ч. 3257 — фактично доси обовязуючий! — в справі предкладання „виказів випадків смерти і нешлюбних дітей", не приймаючи таких до відома (перший раз, від коли Австрія і Польща), як виповнених в неурядовій мові.

Викази ці гр.-кат. парохи предкладали з давен-давна на урядових о ф і ц і я л ь н и х ф о р м у л я р а х в у к р а ї н с ь к і й м о в і (ч. І. для справ неспірних — Міністерство Справедл. ч. 5122/1900) у той спосіб, що згідно з розпорядком Мініст. Внутр. Справ з дня 9/3. 1900 ч. 3237 виповняли лише готовий друк (український) „в рубриках від 6—11, оскільки дотичні дані ведучим метрики є відомі".

Д-р Остап Юрчинський.

Зміна адреси 1 зол. Можна присилати почтовими марками.

ОСТАННІ ВІСТИ

ВІДГОМІН ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКИХ РОЗМОВ.

Аґ. „Іскра" повідомляє, що до Варшави приїхав кореспондент „Таймс-у" і він буцім-то повідомив українських політиків про подробиці, як у квітні Комітет Трьох Ради Ліґи порішить українські зажалення. Він ніби-то відраджує українцям вести розмови. Міродатні чинники, твердить згадана аґенція, ствердили, що той чужинець не є кореспондентом, лише аґентом Коновальця і інших закордонних чинників. Майже рівночасно зявився у Варшаві російський журналіст Неманов, співробітник „Сегодня" та „Послѣднія Новости". Є теж, хоч іще несправджені, вісти, — твердить аґ. „Іскра" — що і цей журналіст відраджує українцям переговорювати з поляками на час травневої сесії Ради Л. Н. Є теж чутка, так каже ця аґенція, що Неманов приїде до Львова, де буде на авдієнції у митр. Шептицького. Неманов і кореспондент „Таймс-у" — кінчить аґ. „Іскра" — це мабуть одна і та сама особа.

СОЙМ.

Засідання польського сойму, на якім була ратифікація умов, тревало до 6. год. рано в четвер. Пів до 6-ої пос. Голувко поставив внесення перервати дискусію. Внесення приняли. Голосувало 257 послів, за ратифікацією 180 проти 75, дві картки неважні. Опісля в третім читанні сойм ухвалив ратифікацію. Найближче засідання у пятницю.

ПІД ЗАКИДОМ ПІДПАЛУ.

Дня 12. березня почалася перед львівським судом присяглих у Львові розправа проти Наз. Заяця, Гр. Федоровича, селян із Василева (пов. Рава Р.), обвинувачених у приналежности до УВО та підпал стирт арендатора Щербіцького посілости с. Василів. Акт обвинувачення твердить, що обвинувачених намовила до підпалу сем. абсольвентка Кат. Стельмах, яка тепер є в Канаді. Обвинувачені не почуваються до вини. У поліції вимусили на них признання. Критичної ночі відбувалася у фільварку забава. Вони теж ішли на забаву і побачили вже здалека луну й почули вибухи.

Боронять д-р Шевчук і д-р Шухевич.

САМОГУБСТВО КЕРОВНИКА ЕКОНОМАТУ АП. СУДУ.

У Львові в бюрі економату ап. суду при вул. Баторія застрілився керовник того бюра Ад. Діц. Причина: матеріяльні труднощі.

ПОСОЛ ЧСР ВЕРНЕТЬСЯ ІЗ МОСКВИ.

Чехословацький посол у Москві Стіліп після нервової недуги вернувся до чсл. місії. В найближчому часі приїде до ЧСР.

ҐАНДІ ХОРИЙ.

З Бомбаю прийшла вістка, що Ґанді занедужав із перемучення.

ФЕЙЛЄТОН „ДІЛА" З ДНЯ 14. БЕРЕЗНЯ 1931.

Д. ДЕРЖАВНИК. 5)

При будові державности.

Бесарабія. — Крим. — Таємний договір. — Холмщина.

До Києва почали являтись, нишком і отверто цілі делеґації з Бесарабії, з метою наладнати торговельні зносини з Україною. Вони запевняли потайки, що ціла Бесарабія бажає злучитися з Україною. Вони казали, що досить було-б появитись на Дністрі хоч одній українській дивізії, щоб Бесарабія повстала і прилучилась до України. На жаль, виставити на Дністрі хоч одну дивізію український уряд не міг, бо був звязаний своїми союзниками: німцями й австро-уграми.

В другій половині літа 1918 р. міжнародня ситуація склалася так, що український уряд мусів думати про скоріше навязання зносин з державами Антанти. Румунія була найзручнішим тереном для цього. Тому офіціяльне визнання України Румунією здобувало певну вагу. Укр. уряд рішив ввійти в торговельні й дипльоматичні зносини, не звязуючи себе визнанням статус кво в Бесарабії. Та хутко почалися події, які скоро привели до упадку Української Держави.

До першорядних „окраїнних" питань окраїнної політики належала справа Криму. Після дуже довгих дипльоматичних заходів дійшло до порозуміння і вироблено преліминарні умови:

Крим дістав внутрішню автономію в складі Української Держави, свій краєвий сойм, територіяльне військо, свою адміністрацію і державного секретаря в справах Криму при раді міністрів Української Держави. Тимчасом німці згодилися передати Україні чорноморську фльоту і в Севастополі на укріпленнях та на кількох громадських та каноніреських суднах замаяв український морський кармазиновий прапор. Це передвирішувало фактичну владу Української Держави над Кримом. Одначе повстання проти гетьмана й руїна України поклали кінець плянам злучення Криму з Україною.

Підчас берестейських переговорів між Австро-Угорщиною й Україною заключено таємну умову, якою австро-угор. уряд зобовязувався перевести поділ Галичини на українську й польську частину, злучивши першу з Буковиною в один український коронний край. Договір мав бути таємний і істнував всього в двох примірниках: один — в австрійському міністерстві закордонних справ, другий виданий на руки п. Ол. Севрюка. Одначе п. Севрюк не вдержав договору в таємниці й похвалився ним галицьким землякам у Відні. Поляки дізнавшися про цю таємну умову, вжили всіх сил, щоби не допустити до її здійснення.

Надзвичайно цікавий розділ в історії Дорошенка про таємний договір про поділ Галичини й про Холмську справу. Уряд не маючи сили противитись, приняв до відома анулювання австро-угорського таємного договору, виславши ноту з протестом. Анулювання договору мало між іншим такі мотиви з боку Австро-Угорщини:

Українська Держава, якої фундамент поклали Австро-Угорщина й Німеччина, якої внутрішнє будівництво відбувається під охороною й авторитетним впливом обох центральних держав, не має права вмішуватись у внутрішні справи Австрії. Таке право було унікатом у відносинах европейських держав. Така велика держава — казали — як Австро-Угорщина ледви чи заслуговувала би на титул великої держави, якби вже не анулювала вирвану у неї при виїмкових обставинах уступку, що є пониженням її авторитету.

Холмщина — старе українське Забужжя — одна з корінних українських земель, належала з кінця XIV. віку до Польщі, але зберегла до наших часів свою українську народність. По берестейському мирі Холмщина й Підляшша малі злучитися з Україною. Границі України від заходу були установлені більш-менш здовж етноґрафічних українських меж. Але як тільки стало відомим про берестейський договір 9. лютого з наміченою в ньому польсько-українською границею, в польському громадянстві повстав страшний переполох: у Варшаві повстала в уряді криза, таку саме крізу готовили австрійському урядові посли „Польського Кола". Поляки почали робити натиск на австро-угорський уряд, щоб він добивався зміни берестейського договору з межою між Польщею й Україною здовж Бугу.

Підчас подорожі українського премієра Лизогуба на початку вересня до Берліна, він обговорив там між іншим справу Холмщини і добився німецької заяви, що Німеч. твердо стоятиме на ґрунті берестейського договору, себто уважає справу Холмщини вже вирішеною. Для орієнтації німецького правительства й ознайомлення його з поглядами українського правительства на холмське питання премієр Лизогуб передав німецькому правительству меморіял, зложений у Києві, в якому Український Уряд з огляду на доконану вже ратифікацію берестейського договору Німеччиною, Болгарією й Туреччиною пропонує негайно скликати мішану комісію.

В половині жовтня Австро-Угорська монархія явно почала хилитися до упадку. Військо її було вже здеморалізоване й почало самовільно розбігатися. Почався розклад і серед військових частин, які стояли на Холмщині. Гетьман особисто звернувся 5. листопада 1918 р. до німецького командування в Києві з проханням обсадити Холмщину німецьким військом, спеціяльно місто Холм, а крім того допустити до Берестя вже сформовану кадру українського відділу з 100 старшин і 126 козаків.

(Продовження буде.)

—o—

НОВИНКИ

— **Курс танців Т. Витвицького, Зелена 7.** В су-боту, дня 14. березня ц. р. відбудеться продов-жена година. Початок в годині 6. вечором. Го-стям раді. 2053

— **Українське Протиалькогольне Т-во „Відро-дження"** подає до відома, що його Звичайні За-гальні Збори відбудуться в неділю, дня 26. квіт-ня 1931 р. в год. 2. попол. в домівці Т-ва у Льво-ві, при вул. Гродзіцьких ч. 4, ІІ. сходи, ІІІ. пов. з таким денним порядком: 1) Отворення Збо-рів; 2) Відчитання протоколу з попередніх За-гальних Зборів; 3) Звіт Головної Ради з діяль-ности за 1929—30 р.; 4) Звіт Контр. Комісії; 5) Уділення абсолюторії уступаючій Головній Ра-ді; 6) Організаційний реферат; 7) Вибір нової Головної Ради і Контрольної Комісії; 8) Внески і запити. — Якщо не булоб достаточного числа членів в означеній порі, Збори відбудуться пів години пізніше в тій самій домівці і з таким са-мим денним порядком без огляду на число чле-нів. — Справоздання Головної Ради і касові зві-ставлення є вложені до перегляду членам в до-мівці Т-ва через 14 днів перед Загальними Збо-рами.

— **Українське Гігієнічне Т-во у Львові.** В не-ділю 15. березня 1931. в салі „Української Бесі-ди", вул Рутовського 22, І. пов. (Народ. Дім), в год. 12.15 впол. виголосить виклад **д-р Оле-ксандер Подолинський** про **венеричні хороби у жінок** (виклад для жінок). Виклад буде пояс-нюваний світляними і мікроскопними образами. Вступ вільний. Добровільні датки на ціли побо-рювання суспільних хоріб приймається при вхо-ді на салю.

— **Ранок ритмічних танців.** У неділю 15. ц. м. у салі театру „Ріжнородностей" відбудуться в год. 11.30 передпол. вправи школи ритмічної руханки та пластичних танців, веденої відомою танцюристкою п. Фелісією Брат, що вийшла зі школи Гертруди Боденвізер. Ті, що цікавляться модерною хореографією матимуть нагоду по-бачити її зразки у виконанні молодих сил.

— **Дитина на смітю.** В реальности при вул. Я-ковича ч. 24. у Львові служниця Ядвига Баштів-на привела на світ дитину і вкинула її до скрині, де було сміття. Дитина почала голосно плакати і сторожиха дому, почувши плач, забрала не-мовля зі сміття та віддала поліції. Баштівну по-кищо відвезли до лічниці.

— **Наївних багато.** До Романа Ворони, поштового урядовця з Язловець приступив у Львові при вул. Словацького невідомий драбуга і про-дав йому за 200 зол. металеві перстені, переко-нуючи покупця, що це золоті. Поліція арешту-вала в звязку з тим двох відомих обманців Фридриха Тавбелеса і Бернарда Кляйна.

— **Скарги вояка перед судом.** Перед варшав-ським судом відбувалась розправа П. Бжехва, абсольвента гімназії, який будучи вояком 52. п. п. в Тернополі писав до міністра військових справ скарги, мовляв, капітан Чинковський і сер-жант Габшевіч його били і грозили навіть смер-тю. Коли скарги до команди полку не помогли, вояк вислав скаргу до міністра, але заки прий-шла відповідь, Бжехва скінчив військову служ-бу. Тепер цю справу розглядає суд.

— **Повені.** В Єзуполі на Дністрі утворились великі ледяні запори довгі на 6 км. Вода підні-мається щораз вище і грозить громаді Дубівці повеню. Те саме діється і на інших ріках. Напр. з Корчина пишуть нам, що на ріці Стрий утво-рились великі ледяні запори, наслідком чого між Синевідськом і Корчином вода піднялась понад рівень берегів. Води поплили правим бо-ком корчинськими і синевідськими полями. Не обійшлось без нещасть: Під Синевідськом був склад дров, власности Гартенберга, який то склад пильнував сторож, що сидів у будці. Коли сторож заснув, вода підплила до складу, й по-несла будку разом зі сторожем. Рівночасно ве-ликий спір на корчинськім полі спричинив роз-лив ріки аж по село Крушельниця. Води доби-раються до села і частина мешканців Корчина забирає свої скромні достатки й готовиться вті-кати з села. Селяни ночами не сплять, чекаючи розливу вод зі ставу й озера. Очевидно, що ве-ликі снігн, які впали на днях, тільки збільшили небезпеку повеней. Громадський уряд Корчина Рустикального домагався від староства присил-ки війська, яке розсаджувалоб динамітом леди на ріці, але влада зажадала 9000 зол. на кошти такої військової виправи і село мусіло зрезигну-вати з помочі за гроші й здатись на волю божу.

— **Дальші арештування в Бориславі.** Під за-митом зловживань на школу рафінерії „Галіція" в Бориславі арештовано на днях Леопольда У-йзеля, Германа Зоннтага і Матея Бухбанда. Слідство ще не скінчене.

— **Комуністи перед перемиським судом.** В Пе-ремишлі закінчився судовий процес проти ко-муністів Цилі Коль, М. Левандовського і Леона Зміяка, обвинувачених у головній зраді, яку зга-дані мали заподіяти комуністичною агітацією серед війська. Підсудну Цилю Коль засуджено на 10 місяців вязниці, а інших на один рік вяз-ниці. Судді присяглі заперечили питання щодо § 58 і затвердили тільки питання про нарушення публичного спокою (§ 65).

— **Пожежа.** В Ясеновичах у Золочівщині вогонь спопелив будинки 6 господарів, вартости 20.000 золотих. Причиною пожежі була необе-режність одного з господарів.

— **З людських трагедій.** В селі Якуші, ковель-ського повіту, стався такий випадок: Микита Гербач, хоруючи довго на сухоти, просив роди-ну, щоби вона лікувала його, вислала до сана-торії, або бодай до лікаря. Родина з ощадности не спішилась лікувати хорого Микиту, а його здоровля щораз більше ниділо. Відчуваючи, що і так скоро помре, Микита рішив помститись на родині за їхню байдужість до його нещастя і сам згинути. Він підпалив хату своїх родичів, а сам скочив у полумя і згинув.

— **Після землетрусу в Сербії.** Югославянська преса подає подробиці останнього землетрусу в південній Сербії: Землетрус наробив шкоди в 21 місцевостях. Досі зпід руїн домів добули майже 40 трупів. Під одним домом згинула мати, батько і 4. малих дітей. Населення загрожених сіл і міст боїться ночувати дома і ночує в полі чи в горах, хоч там студінь і сніг. Уряд визначив 5 мілїонів динарів для жертв землетрусу.

— **В добу економічної кризи.** У Вильні до ре-сторації головного двірця прийшов 30-літній Абрагам Шрельдман і просив подати собі обід. Реставратор подав йому обід, Шрельдман поо-бідав, а прийшлось платити, він сказав, що є безробітний, не має ані сотика, а їсти мусів, бо голодний. Колиж реставратор у брутальний спо-сіб накинувся на нього і хотів віддати його полі-ції, цей бідака на очах публики кинувся під поїзд і згинув.

— **Нещасливий випадок.** Відомий данський письменник Генрик Понтоппідан поховзнувся цими днями і зломив ногу. Понтоппідан має 70 літ і, як відомо, є лавреатом Нобля.

— **Самовбивство в школі.** В державній гімна-зії в Нордгавзені коло Берліна застрілився під-час години науки в школі учень VII. кл. Ганс Пульмер. Він правдоподібно приніс до школи револьвер, щоби застрілити одного професора, який начебто його переслідував, а в останній хвилині рішився наложити на себе руку.

— **Горкий іде до СРСР.** На домагання радян-ського уряду Максим Горкий верне в квітні з Капрі до Москви, щоби взяти участь у святі пер-шого травня. В Ленінграді утворився окремий комітет для вшанування Горкого з нагоди його повороту до СРСР. Горкий по двох місяцях вертає знов до Італії.

— **І королеви краси мають клопоти.** Короле-вою краси в Голяндії вибрали цього року Ма-рію Левілед, уч. VIII. гімн. кл. Здавалось би, що ця учениця повинна бути щаслива, а тимчасом і вона має клопіт. На запрошення міжнародньо-го жюрі вона виїхала автом до Парижа, щоби взяти участь у виборі „місс Европа", королевою Европи її не вибрали, але Марія Левілед трошки підпила собі, вабавлялась з хлопцями і за те її, королеву краси Голяндії, викинули з гімназії.

— **Друкарські помилки.** В останнім (56) числі „Діла" у фейлетоні **„Отвертий лист до критика"** перша шпальта стор. 3. рядок 7. згори замість **„антираціоналістичний"** через помилку зложено **„ірраціональний"**, а в 4. рядку знизу в тім самім фейлетоні та сама шпальта замість **„абстракцій-ний"** повинно бути „агітаційний".

Ціни набілу у Львові.

„Маслосоюз" платив кооперативам дня 12. березня 1931 року: масло експортове і десерове пріма 4·70 зол. за кільо; літра молока 95—90 сот.; літра сметани 1·30 зол., копа яєць 6·60 зол.

З кіна.

Кіна „Коперник" і „Марусенька". „Улюбле-нець жіноцтва з Морісом Шеваліє.

Директори кіна, що роблять рекляму цій новій появі пісенькара Шевалїє, імовірно ні-чого не чули про автора тексту цієї превесе-лої комедії Трістана Бернара. Т. Бернар — чи не найвеселіший паризький автор, а його комедія, що лягла в основу цієї фільми — „Мала каварня", одна із найкращих і віддавна обїхала европейські сцени.

Історія звичайного кельнера, що дістає мілїонову спадщину — банальна, бо кіно вже нераз використало її, але коли таке щастя па-де на голову людини з гумором і розмахом тоді ми раді би були бодай стати товаришем нічних забав такого щасниці. Авдиторія, що не розуміє всіх дотепних розмов, ведених у французькій мові, таки регочеться на вид самих мін і ситуацій, в які попадає симпати-чний герой. Чар Шевалїє належить до того типу приваб, щодо яких він сам дивується: ані доброго голосу ані клясичної краси, а все-ж таки звуть його — і що більше є він! — улюбленцем жіноцтва. І нашим теж.

м. р.

З судової салі.

За допомогу політичним вязням. — Під за-мітом приналежности до УВО.

Дня 20. лютого п. р. відбулася перед го-родським судом у Коломиї розправа проти кільканацятьох осіб, обвинувачених у тому, що допомагали матеріяльно політичним вязням, що сидять у місцевій вязниці і тим нібито до-пустилися проступку з §§ 295, 286, 287 карн. зак. Розправі проводив радн. Круль; боронили: д-р А. Чайковський, д-р О. Коссак, д-р В. Мурович і д-р К. Трильовський. Всіх обвину-вачених звільнено від вини і кари.

Дня 9. березня ц. р. відбулася перед су-дом присяглих в Коломиї розправа проти двох 17-літніх учеників української гімназії в Горо-денці, Р. Олейка і Ярослава Жибчина, обви-нувачених з § 58 ц. к. з. (приналежність до УВО.) та в тому, що в осени минулого року писали анонімові листи з погрозами до поліції в Городенці. В обв. Р. Олейка найдено при ревізії „Студенський Вісник", виданий у Празі, брошурку „Бестія без голови", що вийшла накл. „Проводу Українських Націоналістів" та „Націоналізм" Донцова. У Жибчина найдено „Сурму" з квітня 1929 р. Розправа не виказала вини їх обох, тимбільше, що графольоґ ствер-див, що почерк їх письма не годиться з почер-ком письма на листах до поліції та що всі 7 ли-стів були писані одною рукою. Однак судді при-сяглі (у великій більшости мазурі) на постав-лене їм питання щодо головної зради затверди-ли його сімома голосами щодо Олейка, наслід-ком чого його засуджено на 1 рік тяжкої вяз-ниці, а Жибчина звільнено. Несподіваний присуд зробив на присутніх велике враження. Борони-ли: д-р А. Чайковський і д-р Новодворський.

Відозви й комунікати.

До всіх інженерів-українців, необєднаних в укра-їнських інженірських товариствах.

В порозумінні з усіми українськими інженір-ськими товариствами підготовляє окрема комі-сія при Українськім Технічнім Т-ві у Львові **Кон-грес Українських Інженірів,** що має бути скли-каний ще протягом 1931 р. та має започаткува-ти обєднання українських інженірів. Підготовчі праці Конгресу вимагають, щоби усі українські інженіри кожного фаху дали про себе відомо-сти та були постійно інформовані про хід під-готовчих праць до Конгресу. Тому просимо всіх тих, які ще необєднані в українських інженір-ських товариствах, як у краю (Львів), так і на неукраїнських землях (Братислава, Брно, Бер-лін, Буенос Айрес, Варшава, Ню Йорк, Париж Прага, Подєбради), негайно зголосити своє вступлення в члени, щоби в цей спосіб уможли-вити перегляд українських інженірських сил, які мають стати основою дальшої праці нашої об-єднаної інженірської громади. У випадках, в яких т. т. інженіри бажалиб інформацій щодо поодиноких українських інженірських това-риств, просимо звертатися на адресу: Україн

ське Технічне Товариство, Комісія Конгресу Українських Інженірів, Львів, Ринок 10.

Всіх інженірів, які знають товаришів, що це не належать до наших інженірських організацій, просимо подати нам їх адреси, щоб їм вислати відповідні квестіонарі, потрібні для підготовки Конгресу.

Всі українські часописи в краю і за кордоном прохаємо цей заклик передрукувати.

Дописи.

БОРИСЛАВ. *(Пописи елевів Муз. Інституту і прив. учениць проф. Н. Кулицької).* Відбулися тут у днях 26. і 28. лютого ц. р. пописи елевів Муз. Інституту і прив. учениць проф Н. Кулицької. Оба пописи були свідоцтвом дуже солідної і послідовної праці п. Кулицької. при чому між елевами бачили ми навіть дуже талановитих. Спеціяльно на пописі старших елевів (28. II.) виявили деякі елеви навіть дуже значні поступи. Сюди треба зачислити: Реґавтівну, Лопатівну Л., Кноппівну, Кавфманівну, Кулиничівну, Еківну, Бенцівну, Померанцівну, Шехтерівну. З молодших: Кульчицького, Дуба, Крайчиківну, Лопатівну Оксану й ін. Коли зважити, що Борислав спеціяльно для нас вимирає, то удержання того роду культурної станиці, яка притягає (як бачимо) й інші народности, а яка стоїть виключно широю аж до посвяти працею п. Кулицької, — має величезне значіння. Проф. Кулицькій можна широ поґратулювати таких успіхів, а громадянству Борислава такої знаменитої сили. — *Гість.*

ШАХИ.

З Товариства Українських Шахістів у Львові.

В неділю, 22. лютого ц. р. відбулися річні Загальні Збори Т-ва Українських Шахістів. Склад нового виділу такий: голова — дир. Евген Чучман, заст. голови — Степан Попель, секретар — інж. К. Мулькевич, скарбник — О. Слободян, господар і бібліотекар — О. Барвінський, виділові: З. Туркевич, інж. Федюк. До Ревізійної Комісії вибрані: д-р О. Назарук і Р. Кміцикевич.

Змагання за ліґове мистецтво Львова.

Ліґові змагання за мистецтво львівських шахових клюбів почалися в половині лютого при участи всіх шахових товариств у Львові в числі 13. Товариство Українських Шахістів розіграло досі змагання з чотирма клюбами з вислідами: ТУШ—Чорні $6\frac{1}{2}$—$3\frac{1}{2}$, ТУШ—Ґонец 10—0, ТУШ—Сокул II. $4\frac{1}{2}$—$5\frac{1}{2}$, ТУШ—ЖУП $5\frac{1}{2}$—$4\frac{1}{2}$. Останні змагання з ЖУП виказали, що при дальшому такому складі ТУШ далеко не зайде. Найкращі грачі або не являються на змагання, або легковажать своїх противників. Неналійна програна із Соколом ($4\frac{1}{2}$—$5\frac{1}{2}$) повинна і мусить звернути більшу увагу членів ТУШ-а на свої обовязки.

Турнір за мистецтво українського Львова.

В другій половині лютого ц. р. почався турнір за мистецтво українського Львова заходом Т-ва Українських Шахістів. Зацікавлення доволі слабе, бо зголосилося лише 12 учасників, хоч призначено 8 цінних нагород. Декількох сильніших грачів не взяло участи в турнірі, оправдуючись недостачею часу, хоч що-дня можна їх бачити, як приглядаються тим, що грають. Турнір ведуть: С. Попель, інж. Федюк, О. Слободян, які дотепер не мають ні одної програної. Найправдоподібніше між ними буде розіграна боротьба за мистецтво

СПОРТ

Речинці змагань України.

Перша дружина копаного мяча України, що як відомо, змагається за мистецтво А-кляси, розіграє свої змагання за мистецтво в таких днях: 12. квітня з Ресовією (у Львові), 19. IV. з Польонією (у Львові), 26. IV. зі Світезю, 3. V. з Поґонею (у Стрию), 10. V. з Реверою (у Станиславові), 14. V. з Соколом II., 17. V. з Гасмонеєю, 31. V. з Ресовією (у Ряшеві), 4. VI. з Польонією (в Перемишлі), 14. VI. з Світезю, 28. VI. з Реверою (у Львові), 5. VII. з Соколом II., 12. VII. з Гасмонеєю, 19. VII. з Поґонею (Стрий) у Львові. Речинець розгривок між резервами трьох львівських ліґових дружин буде устійнений в найближчих днях.

Роздача нагород лещатарям.

Роздача нагород за краєві лещатарські змагання у Львові з 15. II. та за зіздові змагання у Славську з 8. III. ц. р. відбудеться в салях Народньої Гостинниці 14 III. в год. 20. (8. веч.) точно. На це свято запрошує Карпатський Лещатарський Клюб усіх лещатарів та шановних гостей

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Великий Міський Театр:

Пятниця, 13. березня, година 7·30 веч. „Оповідання Гофмана".

Субота, 14. березня, година 3·30 поп. „Попелюшка"; година 7·30 веч. „Лялька", оперетка.

Театр Ріжнородностей (в Нар. Домі):

Пятниця, 13. березня, година 7·30 веч. „Як стати багатим і щасливим".

Субота, 14. березня, година 7·30 веч. „Як стати багатим і щасливим".

Малий Міський Театр:

Пятниця, 13. березня, година 7·30 веч. „Добра Ворожка".

Субота, 14. березня, година 7·30 веч. „Добра Ворожка".

Кіна.

АПОЛЬО: Звукова фільма „Синій метелик" (Еміль Янінґс, Марлена Дітріх).

КАСІНО: Звукова фільма „Серце на вулиці" (Зб. Саван, Нора Ней).

КОЛЬОСЕИ: „Люди ночі" та превесела комедія".

ЛЕВ: Звукова фільма „Кінець світа".

МАРУСЕНЬКА: Звукова фільма „Любимець жінок" (Моріс Шевальє).

ОАЗА: „Відкіля воріття не має".

ПАЛЯС: Звукова фільма „Синій метелик" (Еміль Янінґс, Марлена Дітріх.)

ПАН: „Танок серед сердець" і „Подружжа на злість" (Бастер Кітон).

ПАСАЖ: „Марево смерти". „Тайна таксівки". Додатки.

ПРОМІНЬ: „Зневславлена". „Гріхи розведеної".

ФАТАМОРГАНА: „В кигтях чортиці". „На захід від Занзібару".

ХИМЕРА: „Іграшки жінок". „Уста занадто червоні".

СТИЛЬВЕ: „Життеві розбитки". „Сурми кохання".

УТІХА: „Дика орхідея". „Герої ночі".

Програма радіо.

Пятниця, 13. березня 1931 р.

Варшава (1411,7) 17.45 Муз. авдиція. **Рига** (524,5) 19.03 „Сильвія", оп. Кальмана. **Гельсінґфорс** (221,4) 19.05 „Фіялка з Монмарт", оп. Кальмана. **Берлін** (419) 21.00 „Жовтий кафтан", китайська песа. **Стокгольм** (435,4) 20.00 Форт. рециталь. **Мінхен** (532,9) 20.00 „Дівча зі Шварцвальду". **Братислава** (278,8) 19.30 „Дві вдові", оп. Сметани. **Відень** (516,3) 19.30 Транс. опери. **Льондон** (261,3) 22.25 „Івась і Гануся", оп. Гумпердінка. **Ленінград** (1000) 18.00 Опера або оперетка. **Харків** (937,5) 15.00, 19.00, 20.00 Концерт.

Субота, 14. березня 1931 р.

Варшава (1411,7) 12·10 Грамофонові платн. **Гельсінґфорс** (221,4) 17.30 Музика на акордіоні. **Талін** (296,1) 19·05 Концерт. **Букарешт** (394,2) 16·00 Легка музика. **Берлін** (419) 16.30 Концерт з Лайпціґа. **Стокгольм** (435,4) 19·00 Кабарет. **Рим** (441,2) 17·00 Популярний концерт. **Відень** (516,3) 17·15 Твори австрійських композиторів. **Будапешт** (550,5) 12·05 Університетський хор. **Харків** (937,5) 15.00 Концерт.

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

Новий Український Театр під дир. П. Карабіневича

Б е л з.
13. III. „Плач Ізраїля".
У г н і в.
14. III. „Я хочу мужа".
15. III. „Шумі Маріца".
16. III. „Плач Ізраїля".
17. III. „Царевич".
Л ю б а ч і в.
18. III. „Танок Венери".
19. III. „Плач Ізраїля".
29. III. „Царевич".

Кінчать постановку найновішої песи В. Грубінського переклад Карабіневича **„Ленін".** 1565

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ

За оголошення редакція не відповідає

ОГОЛОШЕННЯ

За оголошення редакція не відповідає

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло". Львів, Ринок ч. 10.